

261012

Anmälan till Riksdagens ombudsmän (JO)

Anmälare: Privattandläkarna

Anmäld myndighet: Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

Ärende: IVO:s begäran i samband med enkät i en övergripande riskanalys

Anmälan

Privattandläkarna anmäler härmed Inspektionen för vård och omsorg (IVO) till Riksdagens ombudsmän (JO) med anledning av myndighetens begäran den 24 september 2026 om att personal och ledning vid tandvårdsmottagningar ska besvara en enkät, se bilaga 1.

Privattandläkarna ifrågasätter om IVO:s generella uppgiftsbegäran är förenlig med myndighetens befogenheter enligt patientsäkerhetslagen och de krav på legalitet och proportionalitet som gäller för myndigheters verksamhet.

Anmälan avser särskilt att IVO använder en bestämmelse som ger myndigheten möjlighet att förelägga vårdgivare och hälso- och sjukvårdspersonal att lämna uppgifter, ytterst vid vite, för att genomföra en generell informationsinsamling från en hel bransch.

Privattandläkarna ifrågasätter även om IVO har gjort en tillräcklig bedömning av de konsekvenser som informationsinsamlingen medför för berörda tandvårdsföretag.

Bakgrund

Regeringen har gett IVO i uppdrag att öka tillsynen och kontrollen efter införandet av det förstärkta högkostnadsskyddet inom tandvården den 1 januari 2026.

Som en del av detta arbete har IVO den 24 september 2026 skickat ut ovan nämnd enkät.

IVO har i sin kommunikation med Privattandläkarna uttryckligen meddelat att enkäten är obligatorisk att besvara. Myndigheten har som rättslig grund hänvisat till 7 kap. 20 § patientsäkerhetslagen, se bilaga.

IVO har samtidigt uppgett att enkätundersökningen inte utgör ett tillsynsärende mot de enskilda verksamheterna, utan är en del av myndighetens övergripande riskanalys, se bilaga 2.

Privattandläkarna anser att detta väcker principiellt viktiga frågor om gränserna för IVO:s tillsynsbefogenheter.

IVO:s användning av 7 kap. 20 § patientsäkerhetslagen

Enligt 7 kap. 20 § patientsäkerhetslagen är vårdgivare och hälso- och sjukvårdspersonal skyldiga att på IVO:s begäran lämna de upplysningar om verksamheten som myndigheten behöver för sin tillsyn.

Bestämmelsen ger även IVO möjlighet att förelägga den som inte fullgör sin uppgiftsskyldighet att lämna begärda uppgifter. Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

IVO har uttryckligen 30 september 2026 meddelat Privattandläkarna att enkäten är obligatorisk och att myndigheten grundar denna skyldighet på 7 kap. 20 § patientsäkerhetslagen, se bilaga 2.

IVO:s rättsliga tolkning innebär således att myndigheten anser sig kunna använda tvingande tillsynsbefogenheter, ytterst genom vitesföreläggande, för att säkerställa att enkäten besvaras.

Samtidigt har IVO uttryckligen uppgett att enkätundersökningen inte utgör ett tillsynsärende mot de enskilda verksamheterna, utan är en del av myndighetens övergripande riskanalys.

Privattandläkarna ifrågasätter om det är förenligt med 7 kap. 20 § patientsäkerhetslagen att använda en bestämmelse som ger möjlighet till vitesföreläggande för att genomföra en generell enkätundersökning riktad till en hel bransch.

Det förhållandet att uppgifter kan vara användbara för en övergripande riskanalys innebär enligt Privattandläkarnas uppfattning inte utan vidare att varje uppgift omfattas av den lagstadgade uppgiftsskyldigheten.

Privattandläkarna ifrågasätter inte IVO:s rätt att bedriva riskbaserad tillsyn. Däremot anser Privattandläkarna att det måste finnas tydliga rättsliga gränser för när myndigheten får använda tvingande befogenheter för att inhämta information.

Det finns enligt Privattandläkarna anledning att skilja mellan myndighetens generella arbete med kunskapsinhämtning och riskanalyser och dess befogenheter att kräva upplysningar inom ramen för tillsynen.

Privattandläkarna begär därför att JO granskar om IVO:s tillämpning av 7 kap. 20 § patientsäkerhetslagen är förenlig med bestämmelsens syfte och rättsliga förutsättningar.

4. Avsaknad av individuell bedömning och proportionalitet

IVO:s begäran riktar sig generellt till en hel bransch, utan att myndigheten har redovisat något individuellt tillsynsbehov avseende de enskilda verksamheterna.

Privattandläkarna ifrågasätter inte att IVO kan bedriva branschövergripande tillsyn eller genomföra riskanalyser som omfattar ett stort antal vårdgivare.

Däremot ifrågasätter Privattandläkarna om det är förenligt med proportionalitetsprincipen att använda en lagstadgad uppgiftsskyldighet för en så omfattande informationsinsamling utan att först pröva mindre ingripande alternativ.

Enligt 5 § förvaltningslagen får en myndighets åtgärder inte vara mer långtgående än vad som behövs för att uppnå det avsedda resultatet. Det avsedda resultatet ska dessutom stå i rimligt förhållande till de olägenheter som åtgärden medför.

IVO har inte prövat möjligheten att i första hand inhämta motsvarande information genom dialog med branschens företrädare, frivilliga undersökningar eller andra mindre ingripande metoder.

Det är enligt Privattandläkarnas uppfattning särskilt angeläget att en sådan bedömning görs när myndigheten väljer att använda en bestämmelse som ytterst ger möjlighet att förena ett föreläggande med vite.

Privattandläkarna anser därför att det finns skäl för JO att granska om IVO har gjort en tillräcklig proportionalitetsbedömning innan myndigheten beslutade att göra enkäten obligatorisk.

5. Konsekvenser för tandvårdsföretagen

IVO har uppgett att enkäten tar mellan 5 och 30 minuter att besvara.

Med hänsyn till antalet berörda verksamheter och personer innebär informationsinsamlingen sammantaget en betydande administrativ belastning för tandvårdsbranschen.

Privattandläkarna uppskattar preliminärt att den sammanlagda tidsåtgången kan motsvara mellan ett och fem årsarbetskrafter, beroende på antalet svarande och den faktiska tidsåtgången.

Detta är arbetstid som tas från företagets ordinarie verksamhet och som för mindre tandvårdsföretag kan innebära en påtaglig administrativ belastning.

IVO har inte genomfört eller redovisat någon analys av den samlade administrativa belastningen för tandvårdsföretagen.

Privattandläkarna vill i detta sammanhang framhålla de principer som kommer till uttryck i förordning om konsekvensutredningar, där vikten av att analysera kostnader och andra konsekvenser för företag betonas.

Även om förordningens uttryckliga krav på konsekvensutredningar inte utan vidare är tillämpliga på den aktuella informationsinsamlingen anser Privattandläkarna att det finns anledning att granska hur IVO har beaktat företagets administrativa belastning vid sin proportionalitetsbedömning.

Privattandläkarna anser att en myndighet som väljer att använda tvingande befogenheter för att inhämta uppgifter från en hel bransch också bör kunna redovisa hur behovet av informationsinsamlingen har vägts mot den samlade belastningen för de berörda företagen.

6. IVO:s uteblivna svar på begäran om klaggörande

Privattandläkarna har skriftligen vänt sig till IVO och begärt ett rättsligt klaggörande av det individuella svarskravet, se bilaga 3. Trots detta har IVO inte besvarat Privattandläkarnas skrivelse, se bilaga 3.

Enligt serviceskyldigheten i 6 § förvaltningslagen ska en myndighet lämna enskilda den hjälp de behöver för att kunna ta till vara sina intressen, och hjälpen ska ges "utan onödigt dröjsmål". Genom att underlåta att besvara Privattandläkarnas begäran om en rättslig förklaring har IVO åsidosatt denna skyldighet.

7. Sammanfattning och begäran om granskning

Privattandläkarna anser att IVO:s agerande väcker principiellt viktiga frågor om myndighetens befogenheter och gränserna för användningen av tvingande uppgiftskrav.

Privattandläkarna begär att JO särskilt granskar:

1. **Lagstödet:** Om 7 kap. 20 § patientsäkerhetslagen ger IVO rätt att kräva obligatoriska enkätsvar från en hel bransch inom ramen för en övergripande riskanalys, när myndigheten samtidigt anger att det inte är fråga om tillsynsärenden mot de enskilda verksamheterna.
2. **Användningen av tvingande befogenheter:** Om det är förenligt med bestämmelsens syfte och rättsliga förutsättningar att använda en uppgiftsskyldighet som ytterst kan verkställas genom vitesföreläggande för denna typ av generell informationsinsamling.

3. **Proportionaliteten:** Om IVO har gjort en tillräcklig bedömning av behovet av att använda sina lagstadgade tillsynsbefogenheter i stället för mindre ingripande former av informationsinhämtning, i enlighet med 5 § förvaltningslagen.
4. **Konsekvenserna för företagen:** Om IVO i tillräcklig utsträckning har beaktat och bedömt de samlade administrativa konsekvenserna för berörda tandvårdsföretag.
5. **IVO:s uteblivna svar på begäran om klagorande:** Jämför serviceskyldigheten i 6 § förvaltningslagen (2017:900).

Privattandläkarna anser att frågorna är av principiell betydelse, inte enbart för tandvården utan även för gränsdragningen mellan myndigheters generella informationsinsamling och användningen av lagstadgade tillsynsbefogenheter.

Mot denna bakgrund hemställer Privattandläkarna att JO granskar IVO:s handläggning och rättsliga tillämpning i det aktuella ärendet.

För Privattandläkarna

Johan Bergby

affärsjurist

Lars Olsson

näringspolitisk chef

Lars Olsson

Från: Mattias Fredricson <Mattias.Fredricson@ivo.se>
Skickat: den 29 september 2026 17:14
Till: Lars Olsson
Ämne: Angående begäran från IVO med anledning av riskanalys gällande förstärkt högkostnadsskydd för tandvården

Hej Lars!

Tack igen för ditt mejl. Nedan har vi sammanställt svar på de frågor du lyft i mejlet. Hoppas de innehåller de svar ni efterfrågar.

Utöver svaren i detta mejl, vill jag gärna erbjuda er en möjlighet att komma och träffa oss. Vi har visserligen nedan återkopplat om frågorna, men jag tror ändå det kan finnas ett värde i att ses för en generell dialog.

Om det finns intresse av ett sådant möte, är du varmt välkommen att återkomma till mig så hittar vi en tid.

Vi kan ses på plats eller över länk, vilket som passar er bäst.

Vad är syftet med enkäten?

IVO har fått ett regeringsuppdrag om ökad tillsyn och kontroll efter implementering av reformen om ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård som trädde i kraft 1 januari 2026. Enkäten är en del av IVO:s granskning av tandvårdsverksamheter inom ramen för regeringsuppdraget. Syftet är att få en bred förståelse av hur tillsynsobjekten efterlever gällande lagstiftning och föreskrifter.. Utgångspunkten för frågorna är de områden som IVO har i uppdrag att granska. Mottagare av enkäten är samtliga aktiva tandvårdsverksamheter.

Är enkäten obligatorisk att svara på?

Ja, enkäten är obligatorisk att svara på. Den som bedriver verksamhet som står under IVO:s tillsyn är skyldig att lämna de upplysningar om verksamheten som IVO behöver. Enkäten syftar till att ge medarbetare i verksamheterna möjlighet att ge sin bild av verksamheten. Vårdgivarna har därför ombetts att skicka ut den till sina medarbetare för att få en så tydlig bild av verksamheterna som möjligt.

Hur kommer svaren att användas?

Enkäten är en del av IVO:s granskning av tandvårdsverksamheter inom ramen för regeringsuppdraget om ökad tillsyn och kontroll efter implementering av reformen om ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård. Enkäten kommer ge IVO möjlighet att analysera hur implementeringen av det utökade högkostnadsskyddet framskridit samt upptäcka de eventuella patientsäkerhetsrisker som införandet medfört.

Kan uppgifter från enkäten användas för att initiera eller prioritera framtida tillsyn av en enskild verksamhet?

Uppgifterna i enkäten kommer att användas i en riskanalys för det regeringsuppdrag IVO har avseende införandet av reformen högkostnadsskydd.

Har IVO gjort en förändrad rättslig bedömning av när 7 kap. 20 § PSL kan tillämpas, och i så fall vad ligger till grund för denna förändrade bedömning?

Någon förändrad rättslig bedömning har inte gjort utan det följer av 7 kap. 20 § PSL att den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt 7 kapitlet PSL och hälso- och sjukvårdspersonal är skyldig att på IVO:s begäran lämna de upplysningar om verksamheten som inspektionen behöver för sin tillsyn.

Vänligen

Mattias Fredricson

Avdelningschef

Avdelningen för tillsyn över hälso- och sjukvård

Direkt: 010-788 5879

Telefonväxel: 010-788 50 00

Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

Box 45184

104 30 Stockholm

Besöksadress: Solnavägen 4, våning 7, Stockholm

www.ivo.se

Så behandlar IVO personuppgifter

Från: Lars Olsson <lars.olsson@ptl.se>

Skickat: den 25 september 2026 09:57

Till: Caroline Olgart Höglund <Caroline.OlgartHoglund@ivo.se>; Mattias <Fredricson@ivo.se>; Karin <Lewin@ivo.se>

Kopia: Johan Bergby <johan.bergby@ptl.se>; Marjan Pourhassan <marjan.pourhassan@ptl.se>

Ämne: Angående begäran från IVO med anledning av riskanalys gällande förstärkt högkostnadsskydd för tandvården

Hej

I går kontaktades jag av ett stort antal medlemmar i Privattandläkarna som hade mottagit en begäran från IVO om att besvara en enkät. Av IVO information framgår att enkäten genomförs som en del av myndighetens övergripande riskanalys och att den riktar sig till personal och ledning vid verksamheter som bedriver tandvård.

Jag blev förvånad över utskicket, inte minst eftersom IVO inte har haft någon dialog med branschorganisationen Privattandläkarna om genomförandet av det regeringsuppdrag som myndigheten fått för 2026 avseende ökad tillsyn och kontroll efter implementeringen av reformen om ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård.

Av IVO information om behandlingen av personuppgifter framgår att ändamålet med behandlingen är att genomföra myndighetens regeringsuppdrag om ökad tillsyn och kontroll efter införandet av det förstärkta högkostnadsskyddet för tandvård. Samtidigt anger IVO att uppgifterna begärs in med stöd av 7 kap. 20 § patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL. Bestämmelsen reglerar skyldigheten att på begäran av IVO lämna över handlingar, prover och annat material som rör verksamheten samt lämna de upplysningar om verksamheten som IVO behöver för sin tillsyn.

Detta väcker frågor om hur IVO ser på enkätens rättsliga karaktär. Om 7 kap. 20 § PSL åberopas som grund för uppgiftsskyldigheten förefaller enkäten inte enbart vara ett underlag för en övergripande riskanalys inom ramen för ett regeringsuppdrag, utan även utgöra en del av IVO tillsynsverksamhet.

Privattandläkarnas uppfattning är att en begäran med stöd av 7 kap. 20 § PSL tidigare förutsatt att IVO utövar tillsyn över den aktuella verksamheten. Den nu aktuella enkäten förefaller däremot ha skickats ut brett till tandvårdsverksamheter utan att det har inletts något individuellt tillsynsärende mot respektive verksamhet.

Mot denna bakgrund önskar Privattandläkarna att IVO klargör följande:

1. Har IVO gjort en förändrad rättslig bedömning av när 7 kap. 20 § PSL kan tillämpas, och i så fall vad ligger till grund för denna förändrade bedömning?
2. Vilka konsekvenser får det för en enskild vårdgivare om vårdgivaren helt eller delvis avstår från att besvara enkäten?

Lars Olsson

Från: Mattias Fredricson <Mattias.Fredricson@ivo.se>
Skickat: den 6 oktober 2026 17:47
Till: Lars Olsson
Ämne: Sv: Angående begäran från IVO med anledning av riskanalys gällande förstärkt högkostnadsskydd för tandvården

Hej Lars!

Vi ser fram emot ett möte. Där kan vi närmare redogöra för den tillsyn vi arbetar med inom området och frågor kopplade till den.

Vår bedömning är att i nuläget inte genomföra någon ändring av svarsfristen.

Vänligen
Mattias

Mattias Fredricson
Avdelningschef
Avdelningen för tillsyn över hälso- och sjukvård
Direkt: 010-788 5879
Telefonväxel: 010-788 50 00
Inspektionen för vård och omsorg (IVO)
Box 45184
104 30 Stockholm
Besöksadress: Solnavägen 4, våning 7, Stockholm
www.ivo.se
Så behandlar IVO personuppgifter

Från: Lars Olsson <lars.olsson@ptl.se>
Skickat: den 5 oktober 2026 15:21
Till: Mattias Fredricson <Mattias.Fredricson@ivo.se>
Ämne: Sv: Angående begäran från IVO med anledning av riskanalys gällande förstärkt högkostnadsskydd för tandvården

Hej

Vi har ju bestämt en framtida avstämning, den ser jag fram emot. Har dock några tankar i närtid.

IVO har, överraskande nog, valt att begära in svar från all tandvårdspersonal. Detta är ett omfattande arbete för verksamheterna, var det syftet? Vi föreslår att ni generellt beslutar om en förlängd svarsfrist till 1 december i år samt att ni definierar vad som avses med personal och ledning.

Privattandläkarna undar också om ni har gjort en konsekvensanalys angående konsekvenserna inklusive kostnaden för verksamheterna inom tandvården?